

Áhugaverd kanning um kvinnur:

Livikor og virki hjá kvinnum — eitt 100 ára skeið

Hóast lívið var einfaldari fyri 100 árum síðan, so vildu vit ikki livað í teirri tíðini, siga Lena Nolsøe og Maria Jacobsen, sum hava kannað kvinnulív og virki frá 1800 til okkara tíð.

Í vár vóru fyra fyrirestrar at hoyra í útvarpinum, sum Lena Nolsøe, stud. mag. og Maria Jacobsen, stud. mag., hildu.

Maria Jacobsen og Lena Nolsøe hava gjørt kanningar um kvinnuarbeiði í Føroyum sum lið í útbúgving terra.

Tíðarskeiðið, sum tær hava skrivað um er frá 1800 til okkara tíð.

Uppgávurnar hava tær báðar bytt millum so soleiðis, at Lena Nolsøe hevur arbeitt við spurningum hesum viðvíkjandi frá 1800 til seinna heimsbardaga, og Maria Jacobsen hevur so tikið við og viðgjørt kvinnuarbeiði í Føroyum frá seinna heimsbardaga og fram til nútíðina.

Sosialurin hevur havt samrøðu við tær báðar Lenu Nolsøe og Mariu Jacobsen um leiklutin hjá kvinnum í Føroyum í hesum tíðarskeiði. Uttan at gera hetta til serfrøðiligt tilfar, so hava vit bert práttað leysliga um ymisk evni, sum mynda kvinnukor áður — í mun til leiklutin í nútíðarsamfelagnum.

Fyri at binda tíðarskeiðini saman, spurdu vit Lenu Nolsøe, hvussu ein vanlig kvinna í september mánaða í 1885 hevði tað, hvat hon fekt við, hvussu hon skipaði seg í heiminum o.s.fr.

Lena Nolsøe: — Tað er av týðningi at undirstrika, at tað ikki ber til at tosa um eina «vanliga» kvinnu, tí hvat er tað? Kvinnur eru ymskar og hava eisini ymsk kor, og soleiðis var eisini fyrr. Tó eru fyrirbrigdi sum gera, at vit kunnu tosa um kvinnur sum serligan ból. Felags fyri kvinnur hevur verið, at tær í samfelagsliga arbeiðsbyttinum hava havt ávarar uppgávur at tikið sær av, uppgávur sum hava verið fyri kvinnur, og sum menn ikk

Lena Nolsøe: — Vit skulu vera varin at romantisera teir «góðu gomlu dagarnar», tí tað hevur verið strævið, tó at tað ikki hevur verið so flakavirki sum í dag.

kvinnur, og sum menn ikki hava tikið sær av. Eyðkent fyri kvinnuarbeiði hevur verið, at tað í størri mun hevur verið knýtt beinleiðis til húshaldið, meðan mansarbeiði hevur verið tengt at tí sum liggur uttanfyri — bæði búskaparliga og politiskt. Hetta mark er nú við at kámost.

Um vit nú siga at henda kvinnan er 35-40 ára gomul og hon býr á einum av størplássunum, t.d. Havnini, Klaksvík, Fuglafirði.

Maður hennara er til skips og nú liðið er út í september mánaða, biður hon eftir, at hann skal koma heima.

Kvinnan hevur fýra-fimm børn og hevur kanska hitt reis fleiri ferðir, umframt at hon eisini hevur mist børn, sum ikki komu fyri seg eftir føðingina.

— Hon býr í litlum húsi, hevur eina trøð, kúgv og hönur.

Ein roykstova er í húsinum og koyggjur, har hústoikið sveyur og annars heldur til um dagarnar.

Kanska er hon inngift og so búgva verforeldrin eisini inni.

Hennara arbeiði er skipað eftir teimum dagligu gerðamálum og tí arbeiði, sum hoyrir árs-tíðini til.

Hon hevur havt úr at gera, at fáa hoyggið til holdar. Í seinastuni hevur hon tikið eplir upp, og tá hava börnini og tey gomlu sjálvsagt eisini hjálpt til. Tey eru ein týðandi partur í familjubúskapinum og tí eisini í arbeiðnum at livbjarga familjuni.

Tá í tíðini var ikki vanligt, at giftar kvinnur arbeiddu úti, í fiski t.d., sum lonarbeiðarar. Heldur hevur hon arbeitt hjá onkrum bónda sum hoyggingar-, neyta- ella bindikona, har lønin

kanska hevur verið eitt lamb ella ull.

Før hon t.d. til handils?

— Nei, ið hvussu so er ikki sum vit kenna tað nú, dagliga. Tá hevur monopollhandilin verið avtíkin, so handlar hava verið, har tú kundi keypa sukur, mjøl, margarin og te o.s.fr.

Annars hevur maturin verið saltaður í tunnum — tvøst, spik og fiskur — og um hon hevur verið væl fyri, eisini fuglur, men tað velst um, hvar hon búði.

Hon bakar drýl hvønn dag, men annars er komið so lagt út á árið, at partar av matinum fyri veturin er komin til holdar.

Hvussu hevur figgarstøða hennara verið?

— Hon hevur havt ótryggjar figgarligar umstøður og hevur arbeitt ómetaliga nógv, fyri at fáa endarnar at rökka saman.

Tá var eingin minstalon, og hon hevur ivaleyst hugsað nógv um, hvat maðurin hevur fiskað, nã hann skjótt kemur aftur av fiskileið. Tá varð jú fiskað í sjálvdrátti.

Annars hevur hon gingið til neytar, vaskað klæðir í ánni, hevur bundið og havt hópín av gerðarmálum, til tess at livbjarga sær og sinum sum best.

Hvussu hevur kvinnan í nútíðarsamfelagnum tað — í mun til 1885?

Maria Jacobsen: — Í dag er eisini munur á kvinnum. Um vit taka «vanliga kvinnu» sum mynd av, hvat nógvar kvinnur hava til felags, so kunnu vit taka eina útiarbeiðandi kvinnu í størri bygd. Hon arbeiðir til dómis á flakavirki og er gift við sjómanni. Hetta hevur við sær, at hon er einsamall um nógva gerðarmál. Tað tætt sambandið millum ættarliðini, sum eyðkendi gerandislívið í gomlum dögum er ikki longur so vanligt, m.a. tí at arbeiðið í nútíðarsamfelagnum ikki longur fer fram í familjueinhvervum, og heldur ikki er longur vanligt at fleiri ættarlið búgva undir somu lon. Hetta hevur við sær, at kvinnan nú t.d. er eina um at ansa og uppala börnini, meðan barnið áður hevði ómmur, abbar og onnur skyldfólk at venda sær til. Haraftrat vóru pápar, sum vóru fiskimenn, ikki burtur alt árið.

Vanliga familjan í dag hevur tvey ella trí børn.

Tá börnini koma í skúla, aldur er vanligt, at kvinnur fara út at arbeiða. Av tí at so fáir ansingar-møguleikar finnast fyri börnini, sleppur hon sum oftast ikki út fyrr.

Hon arbeiðir á flakavirki frá kl. 8, tá börnini fara í skúla, og arbeiðir til klokkan fimm seinnapartin. Áðrenn hon fer avstað

ger hon móguliga døgurðan kláran, so bert skal tendrast fyri, tá hon kemur heim á middegi. Hon keypir inn á vegnum heim. Börnini koma heim, fáa døgurða og fara aftur í skúla. Hon ruddar upp áðrenn hon fer aftur á flakavirkið.

— Kvinnan hevur nútíðarhús við øllum tí, sum hoyrir til.

— Trýstið er stórt hjá henni í gerandisdegnum, at svara hvørjum sitt, men torførast er tó at hava útiarbeiði og kanska ikki hava nakran at ansa eftir børnunum, eftir skúlatíð.

Hon hugsar ivaleyst nógv um, hvat börnini gera. Tey hava kanska verið heima við skúlataskuni og eru farin út aftur at spæla. Um tey eru heppin, so hava tey eina ommu, sum kann geva teimum ein drekkamunn aftaná skúlatíð.

— Tey flestu eru kortini ikki so væl fyri, tí eisini ómmurnar eru í útivinnu á flakavirki ella aðrastaðni.

— Vit siga, at vanliga nútíðarkvinnan hevur dupult trýst á sær — hon hevur arbeiði, og hon skal umsita heimið.

Tá talan er um kvinnu í fiskarafamilju, kunnu vit siga, at hon hevur tridubult trýst. Hon skal eisini syrgja fyri at svara hvørjum sitt — eins og hon skal uppala börnini einsamall.

— Størsta trýstið er tó, at hon stendur í tvístöðu, samfelagsliga og arbeiðs-liga. Hon orkar ikki at ganga heima í longdini, tí hon ongan hevur at tosa við.

Hinvegin er tað ógvuliga strævið at hava bæði úti- og heimaarbeiði. Hon arbeiðir kanska akkordarbeiði á flakavirk-inum, men hóast tað er strævið, so er fyrirmunur-in, at hon hevur arbeiðs-felagarnar at tosa við. Kvinnan kann heldur ikki vera lønina fyrirtuttan, og tað bindur hana eisini.

Hvat hugsar hon um, tá hon er á flakavirkinum?

— Tað er sjálvandi ílt at siga, men eru tað nógva börnini, ið eru fremst í huganum. Kanska hugsar hon eisini um, hvussu hon skal fáa stundir at bota brøkurnar hjá børnunum, sum eru ov góðar at koyra burtur. Alt sum vanligt verður roknað sum smáting, men sum gerandislívið ikki hevði kunnað virkað fyrirtuttan, skal hon taka sær av. Eisini búskapurin er í huga hennara, og hvussu tað gongst manninum á fiskileið.

Hvørjar vónir og dreymar hevur hon?

Tað kann eg illa siga, men aðrar kanningar visa, at kvinnur ofta ikki hava serlig ynski fyri seg sjálv-an sum persón, men heldur hava dreymir um